

De Activiteit

Landelijk centrum voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs

Activiteitmail juli 2019

Jaargang 16 nr. 2

Voor u ligt de Activiteitmail. De Activiteitmail is een actuele nieuwsbrief van De Activiteit, het Landelijk Centrum voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs. Middels deze nieuwsbrief informeren wij u onder andere over mooie activiteiten die zijn geweest, ons actuele aanbod en andere belangrijke zaken om 'bij te blijven'.

De nieuwsbrief wordt gemaild naar scholen/instellingen en is ook te lezen via onze site www.de-activiteit.nl. U kunt de nieuwsbrief ook in uw eigen mailbox ontvangen door een e-mail te sturen naar info@de-activiteit.nl.

In deze Activiteitmail:

- **In de praktijk:** Doe maar in de wasmachine...!
- **Wat nog gaat komen:** Ons aanbod, Startblokken conferentie 2019
- **Zeker bestellen:** Startblokken en Basisontwikkeling – Eén groep veel verhalen! Geletterdheid bij 0-4 jarigen
- **Een hele fijne zomer!**

In de praktijk:

Door Bea Pompert

Doe maar in de wasmachine ...!

In de groep (6) van leerkracht Rosina op basisschool De Zuiderzee bruist het van energie. De hele groep is bezig om modeontwerper te worden en denkt hard na over welke rollen en activiteiten bij deze sociaal-culturele praktijk horen. Als ze daar zicht op krijgen 'komt het spel op de wagen'. Er gaat van alles gebeuren!

Een paar mooie voorbeelden:

- Kleding verzamelen.
Kledingstukken en stoffen komen de klas in om te bewerken en te verwerken tot leuke nieuwe kledingstukken.

- Naaiatelier wordt ingericht.
De leerlingen leren tekenen, patronen maken en de naaitechnieken toepassen.
- Stoffenonderzoek.
De leerlingen onderzoeken de verschillende typen stoffen, hun eigenschappen en de wasvoorschriften.

Dat laatste is nodig omdat de kleding en de lappen stof gewassen moeten worden om er verder mee te kunnen werken.

Dit onderzoek levert heel veel op, zoals:

- goed lezen van infographics en labels
- in goed overleg sorteren en ordenen
- rooster maken voor wassen in de wasruimte
- wasmachine lezen, instellen, juiste wasmiddel hanteren, drogen

Al deze activiteiten zorgen ervoor dat de onderzoekende en vragende houding van deze leerlingen wordt gestimuleerd. Ze ervaren dat ze zelfstandig en verantwoordelijk kunnen handelen.

“He, let op jongens, niet te veel wasmiddel gebruiken!”

“Deze kleding mag niet op 60°”

Belangrijke kennis en vaardigheden, zoals begrijpend lezen, kennis over milieuaspecten van kleding en de geschiedenis van mode wordt voor de leerlingen relevant en betekenisvol. Ze gaan ervoor!

Met dank aan Rosina Clemens

Ook volgend cursusjaar gaan wij vanuit De Activiteit weer volop aan de gang met het invoeren van scp-en op scholen.

Wil je meer informatie over het opbouwen en begeleiden van scp-en in jouw groep, neem contact op met:

- Inge Haarsma: i.haarsma@de-activiteit.nl
- Bea Pompert: b.pompert@de-activiteit.nl
- Lorien de Koning: l.dekoning@de-activiteit.nl

Wat nog gaat komen...

Ons aanbod

Ons aanbod voor schooljaar 2019-2020 staat online. Hieronder vind je een greep uit ons cursusaanbod. Zit er iets voor je tussen? Kijk dan voor meer informatie en inschrijvingen op onze website: www.de-activiteit.nl/cursussen.

Cursus/netwerk	Docent	Startdatum en locatie
Zin in lezen in de onderbouw (gr. 1 t/m 4)	Bea Pompert en/of Tonny Bruin	12 september 2019, Alkmaar
Zin in lezen in de bovenbouw (gr. 5 t/m 8)	Lorien de Koning	31 oktober 2019, Den Bosch
	Bea Pompert	7 november 2019, Alkmaar/Amsterdam
Lezen in groep 3 zonder leesmethode	Isabelle Vingerhoets	21 augustus 2019, 's-Hertogenbosch
	Bea Pompert	18 september 2019, Alkmaar
Tweedaagse 'Zin in lezen' voor trainers	Tonny Bruin	19 september 2019, Utrecht
Netwerk 'Zin in lezen'	Tonny Bruin en /of Bea Pompert	11 oktober 2019, op locatie deelnemers
Netwerk 'Werken met de OGO kwaliteitskaart'	Tonny Bruin	4 oktober 2019, Alkmaar
Coach-tweedaagse	Inge Haarsma	19 september 2019, Alkmaar
Leren door meedoen! Kansen voor spel in dagelijkse routines	Hermien de Waard	Data en locatie in overleg
Gesprekken voeren in Basisontwikkeling	Isabelle Vingerhoets	25 september 2019, 's-Hertogenbosch
	Marjolein Dobber	2 oktober 2019, Alkmaar
Cursus: Opbouwen en ontwikkelen van historisch besef	Lorien de Koning en Marte van Vliet	9 oktober 2019, locatie nog nader te bepalen

Landelijke Startblokken conferentie, 20 november 2019

Dit jaar staat de inhoud van ons nieuwe Startblokkenboekje centraal: 'Eén groep, veel verhalen – Geletterdheid bij jonge kinderen'. Geletterdheid is een belangrijk kenmerk van onze cultuur. Om mee te kunnen doen aan onze geletterde wereld hebben kinderen ondersteuning van anderen nodig. Jonge kinderen worden lezers en schrijvers doordat zij opgenomen

worden in een taalgemeenschap. In deze gemeenschappen gaat het om: verhalen vertellen, samen lezen en voorlezen, samen verhalen spelen en samen verhalen vastleggen. Een ander belangrijk thema van deze dag is: Spel en het belang ervan ook voor kwetsbare kinderen. Tijdens deze conferentie is er ruimte voor inhoudelijke verdieping en inspiratie.

Het programma van de conferentie:

09.00 uur: Inloop en aanmelding

09.30 uur: Opening en welkom

10.15 uur: 'Op het plein' – Met elkaar in gesprek over onze eigen praktijk (meer informatie volgt in de uitnodiging die je ontvangt na inschrijving)

11.00 uur: Korte pauze

11.15 uur: Workshopronde 1

12.30 uur: Lunch

13.30 uur: Plenaire sessie: 'Maak werk van spelen', Dr. Pim van der Pol en Prof. Dr. Bert van Oers o.l.v. Bea Pompert

14.15 uur: Workshopronde 2

15.30 uur: Afsluiting op 'het plein'

Plenaire sessie:

‘Maak werk van spelen’ vinden Dr. Pim van der Pol en Prof. Dr. Bert van Oers. Gedurende deze sessie komen deze twee spelspecialisten met elkaar en de deelnemers in gesprek. Pim van der Pol doet de aftrap. In zijn presentatie maakt hij duidelijk welke invloed Piaget en Vygotskij hebben gehad op de theorievorming van het spel. Tevens gaat hij in op de gevolgen daarvan voor de praktijk en zijn visie daarop.

Na deze inleiding zal als eerste Bert van Oers reageren en vervolgens zullen de deelnemers hun vragen kunnen stellen. Dit zal Bea Pompert organiseren zodat er goede wisselwerking tot stand kan komen.

De workshops:

Workshops workshopronde 1:

Workshop 1: ‘Aanrommelen is van waarde, een mooi verhaal’

Workshop 2: ‘IKC, verhaal samen spelen en samen werken’

Workshop 3: ‘Mijn verhaal, jouw verhaal, ons verhaal’

Workshop 4: ‘Het verhaal van Startblokken in een BSO’

Workshop 5: ‘Een thema met veel (spel) verhalen’

Workshop 6: ‘Spelverhalen opbouwen met baby’s’

Workshops workshopronde 2:

Workshop 7: ‘Spel en lezen en schrijven: een verhaal van iedereen’

Workshop 8: ‘Verhalen in meer talen’

Workshop 9: ‘Naar buiten met lezen en schrijven’

Workshop 10: ‘Managers spelen mee in het verhaal van Startblokken’

Workshop 11: ‘Verhalen met ouders’

Het volledige programma met meer informatie over de inhoud van de lezingen en workshops kunt u downloaden via onze website.

De kosten voor deelname bedragen ook dit jaar: € 360,- voor snelle beslissers die zich inschrijven voor 1 september 2019 en € 390,- voor mensen die zich inschrijven tijdens de periode 1 september 2019 – 19 november 2019. Duo's van dezelfde instelling (bijvoorbeeld een pedagogisch coach en een leidinggevende) ontvangen een korting van € 10,- per persoon.

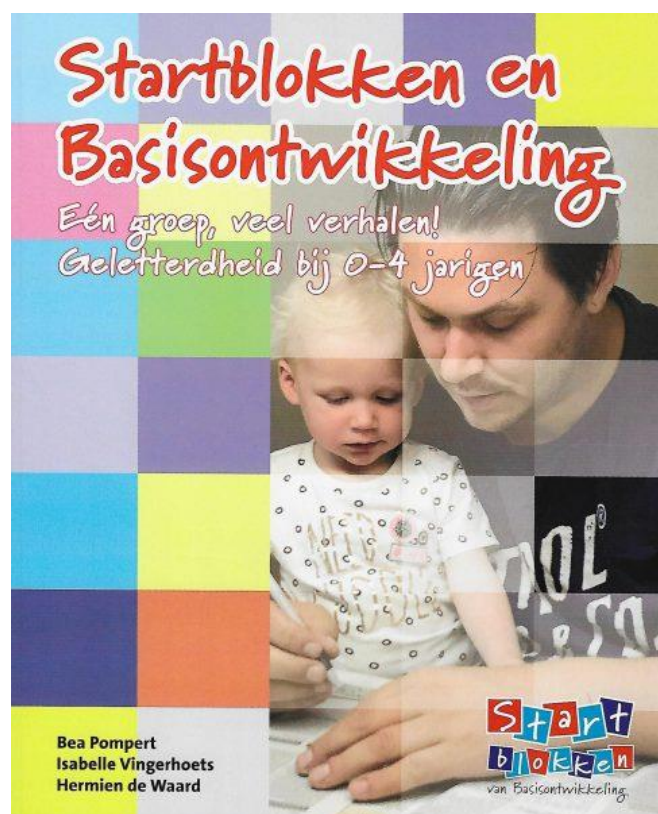
Zeker bestellen:

Startblokken en Basisontwikkeling
Eén groep, veel verhalen! Geleerdheid bij 0-4 jarigen

Dit kijk-, lees-, praat- en doeboek is bedoeld voor pedagogisch medewerkers die zich bewust zijn van de belangrijke rol die ze spelen in de ontwikkeling van jonge kinderen en weten dat activiteiten met spelkarakter de beste kansen geven, ook als het om lezen en schrijven gaat.

De volgende activiteiten komen aan bod:

- lezen en schrijven op 'gewone dagen'
- inrichten van een rijke leesomgeving
- spelactiviteiten en geleerdheid
- voorlezen
- verhalen vertellen
- van tekenen naar schrijven

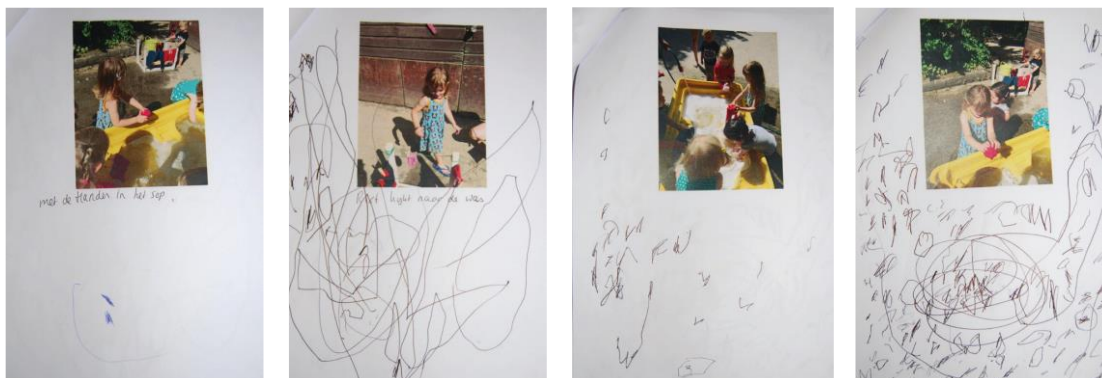
Het boekje is geschikt voor zelfstudie, voor gebruik op het werk, in trainingen én is nu beschikbaar in onze webshop!

Voorbeeld uit: Startblokken en Basisontwikkeling. *Eén groep, veel verhalen!*

Van tekenen naar schrijven

De meeste kinderen gaan ergens tussen hun 2de en 3de levensjaar naast tekenen ook 'schrijfsels' maken. Ze gaan verschil maken tussen tekenen en schrijven. In een gesprekje over haar tekening zegt een meisje: "Kijk, dit is de prinses en dit is haar hart. Het is gebroken." Als de leerkracht de krabbels boven het gebroken hart aanwijst en vraagt wat deze betekenen zegt zij: "Daar staat: de prinses is dood. Ja, de prinses is dood." (Pompert, 2017). Met het uitspreken van 'daar staat' maakt zij duidelijk dat zij haar verhaal tekent én schrijft.

Jonge kinderen geven zelf betekenis aan dat wat zij schrijven vanuit wat zij ondertussen weten over gedrukte taal. Zij zien mensen schrijven, sms-en, appen, ze worden voorgelezen en zien gedrukte taal om zich heen. In de loop van de tijd gaan zij de bekende letters uit hun omgeving ook opnemen in hun eigen teksten. Zij ontwikkelen een eigen spelling en kunnen hun eigen teksten teruglezen en over de inhoud in gesprek gaan. Voor professionals is het belangrijk mee te doen aan de schrijfactiviteiten van hun kinderen (Emerson & Hall, 2018; Hagenaar, 2011). Alleen dan houden zij zicht op deze ontwikkeling.

Rixt schrijft een 'plonsverhaal'

Pedagogisch medewerker Yvette schrijft voor kinderen en ouders regelmatig ontwikkelverhalen. Voor deze ontwikkelverhalen maakt zij foto's van interessante spelsituaties. Yvette schrijft bij de foto's een verhaal voor het kind. Ze schrijft daarin o.a. wat ze het kind heeft zien doen. Voor Rixt heeft Yvette ook een aantal foto's verzameld van een activiteit waarin Rixt de was doet. Yvette weet dat Rixt nieuwsgierig is naar geschreven taal. Ze ziet haar vaak krabbelen op papiertjes.

Maar hoe zit dat nou precies? Vandaag nodigt Yvette Rixt uit om een verhaal bij de foto's te schrijven. Het lijkt haar een goed plan als Rixt vertelt en zij het verhaal voor Rixt schrijft. Yvette heeft foto's, pen en papier klaargelegd. Rixt komt bij Yvette aan tafel zitten en samen bekijken ze de foto's. Yvette kijkt Rixt aan. Die wijst naar een foto en zegt: "Ik was een washandje." Yvette pakt de pen, begint te schrijven en verwoordt meteen wat ze schrijft: "Rixt wast..." Terwijl ze schrijft, loopt Rixt van tafel en pakt een pen van een andere tafel. Yvette begrijpt meteen wat Rixt wil. "Oh, je wilt zelf schrijven?" Ze schuift het papier met de foto naar Rixt. Rixt buigt zich over het papier en begint te schrijven. Ze begint met een paar dikke stippen en een kromme haal, ze eindigt met een papier vol rondjes, gecombineerd met streepjes en lange halen in de vorm van cirkels en strepen. "Wow", reageert Yvette. "Dat is een lang verhaal, Rixt. Vertel, wat heb je geschreven." Rixt pakt het eerste papier, ze wijst met haar vinger naar de stippen en leest: "Ik ging met mijn handen in het sop." Yvette vraagt of zij het er ook bij mag schrijven. Dat mag. Yvette noteert en verwoordt: "Rixt met de handen in het sop." Rixt kijkt met Yvette mee. "Schrijf ik het goed, Rixt?" "Ja", Rixt knikt. Yvette doet het goed. Ondertussen zijn Toby en Zeyneb er bij komen staan. "Rixt en ik schrijven een verhaal", vertelt Yvette. "Willen jullie het horen?" De twee kinderen knikken.

“Laat maar horen Rixt. Lees maar wat je hebt geschreven.” Nu pakt Rixt het laatste vel en begint te lezen: “Ik ga wassen. Handen in het sop. In het water... Plons, plons, plons...” Rixt lacht. Toby en Zeyneb lachen mee. “Plons, plons”, zeggen ze Rixt na.

Yvette lacht ook. “Je hebt een plonsverhaal geschreven, Rixt.” Yvette kan nu meer zeggen over de leesschrijfontwikkeling van Rixt. Ze noteert in het kinderdagboek: Rixt heeft plezier in samen schrijven en lezen. Ze neemt zelf het initiatief om haar verhaal op te schrijven. Ze maakt krabbels waarmee ze haar verhaal vastlegt. De krabbels hebben verschillende vormen: krasjes, rondjes, lange halen, grote cirkels. Al teruglezend gebruikt ze haar krabbels om haar verhaal met andere kinderen te delen. Bij het teruglezen verandert de inhoud van het verhaal.

Om deze ontwikkeling te observeren én vooruit te helpen kunnen professionals gebruik maken van observatie- en registratiemodellen. Hiernaast zie je een stukje van het observatiemodel van lezen en schrijven (bron: HOREB-PO, 2013).

- a. Schrijven in spelactiviteiten
- krabbelen in eigen spelling
(boodschappenlijstjes in de winkel, briefjes)
  - verschil maken tussen tekenen en daarover vertellen en zelfschrijven
(vertellen bij een tekening over je doktersbezoek en een receptie schrijven als dokter)
  - verhalen vertellen en spelen, en daarover verhalen dieteren
(bij de tekening over het doktersbezoek komt een verhaal over wat de dokter allemaal deed)
  - allerlei typen schrijfsels worden gemaakt en teruggelezen en gebruikt
(met krabbels en vormen die op letters lijken)

Het is belangrijk dat professionals deelnemen aan de activiteiten van de kinderen. Door rustig bij spelende kinderen aan te schuiven wordt hun spelbetrokkenheid groter dan wanneer professionals rondlopen (Singer & De Haan, 2013). Speels contact met kinderen is dé manier om mee te gaan doen met kinderen en om hun spel te verrijken, zonder dat zij het idee hebben dat je hun spel verstoort. Er zijn twee uitgangspunten die de professional meeneemt als zij het spel begeleidt. Ten eerste wil ze ervoor zorgen dat het spel aan betekenis wint. Ten tweede is ze erop gericht de handelingsmogelijkheden van de kinderen uit te breiden en kansen voor leerprocessen ‘te pakken’. In het Plonsverhaal wordt het Yvette snel duidelijk dat de betekenissen van Rixt vooral liggen bij het zelf schrijven van de tekst. Zij wijzigt haar eerste aanname en gaat mee met het idee van Rixt om zelf te schrijven. Vervolgens ziet zij een aantal interessante ontwikkelingen.

Doorpraten

Bespreek eens met elkaar welke kansen kinderen in jouw groep krijgen om te tekenen en te schrijven. Denk daarbij aan:

- teken- en schrijfmateriaal beschikbaar
- schrijfsels zichtbaar
- teksten bij werk van kinderen
- zelf boekjes maken

Welke gesprekken voer jij in jouw groep met kleine groepen of individuele kinderen over teksten schrijven en teruglezen?

Aan de slag

Maak foto's van geslaagd spel van kinderen en nodig ze uit met jou in gesprek te gaan over deze activiteit. Valt er wat te schrijven? Hoe pak je dat aan?

**Wij wensen iedereen een hele fijne
zomer!**

Leestips voor in de hangmat:

- 'Schemerwerelden' door: Kevin Crossley – Holland
- 'Het zoutpad' door: Raynor Winn
- 'Zomervacht' door: Jaap Robben
- 'Voor Joseph en zijn broer' door: Christa Anbeek